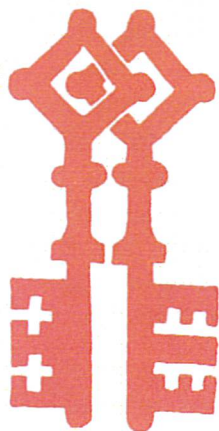
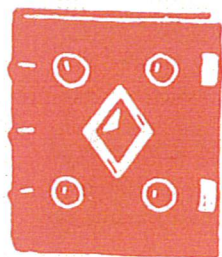

RE-FORMATIO

Meddelelser om Kirkelig Fornylse
ISSN 0903-6113

Den Hellige Treenighed-Domkirken i Djakovica blev bygget i 1998 på ruinerne af den gamle katedral, som de albanske myndigheder rev ned efter Anden Verdenskrig. Den blev sprængt i luften i juli 1999. (Fra Den Serbiske Kirkes hjemmeside: www.kosovo.net)
Se Monica Papazus bog om Kosovo på s. 113.

December 2007. Nr. 4

Redaktionelt

Dette nummer skulle være udkommet lige før jul, men på grund af vrøvl med min computer udkommer bladet først nu. Computeren "stivnede", makkede ikke ret og kørte uendelig langsomt. Jeg har nu haft maskinen til et alvorligt check og håber, at alt er i orden igen. Undskyld altså denne forsinkelse! Selv om det først kommer ud i januar i 2008, kalder jeg det alligevel for December 2007. Nr. 4.

Nr. 1 i 2008 skulle planmæssigt udkomme i marts.

Et hovedtema i dette nr. er islam. Der er nogle af vore læsere, som er lidt trætte af hele denne islam-snak, og det skal man naturligvis have lov til. Men er man i det hele taget klar over, hvor alvorligt et problem islam er – også for højkirkelige og for kirken i det hele taget? Det er måske Europas største problem overhovedet – det er et spørgsmål om liv eller død for Europa.

En almindelig opfattelse er, at islam er en religion, og det er kristendommen også, og så må de to religioner stå sammen i kampen mod gudløsheden. Men sandheden er, at hverken islam eller kristendommen er religioner i den almindelige betydning af ordet. Nok opererer både islam og kristendommen med en ultimativ virkelighed, som islam kalder Allah, kristendommen Gud. Men disse to ultimative virkeligheder har intet med hinanden at gøre. Allah er en despotisk og lunefuld lovgiver, der mere har stiftet en politisk ideologi end en religion, og derfor vil udbrede sin "tro" med magt - gennem jihad. Kristendommens Gud er derimod en kærlig Fader, som ikke primært er lovgiver, men skaber, frelser og trøster. Kristendommen er ikke nogen religion, fordi Gud nok er transcendent (hinsidig), men ikke genstand for transcendentale spekulationer. Gud er allerede kommet lyslevende til os i inkarnationen og åbenbarer sig dér. Kristendommen beskæftiger sig derfor først og fremmest med fænomener i denne verden uden at udelukke indgreb fra Gud..

Islam er temaet i Morten Kvists artikel, som meget fint fokuserer på mission, og i min anmeldelse af Ayaan Hirsi Alis selvbiografi, hvor det meget aktuelle spørgsmål om ateisme dukker op. Islam og islams ekspansion i Europa er også temaet i Monica Papazus bog om Kosovo, som jeg anmelder

Et andet tema, som jeg finder, det er nødvendigt for højkirkelige at beskæftige sig med, er sækularismen eller hvad jeg foretrækker at kalde fænomenet: kulturradikalismen. Det sker i min anmeldelse af George Weigels "The cube and the Cathedral". Den behandler spørgsmålet om, hvorfor kristendommen ikke må nævnes i den nu vedtagne EU-traktat, skønt kristendommen er forudsætningen for Europa.

Vi er nu kommet til det, som mange vil opfatte som egentlige højkirkelige temaer. Svend Erik Larsen anmelder en artikel i Dansk Teologisk Tidsskrift af nordmanden Ådne Njå om vores allesammens Regin Prenter. Professor Prenter blev som bekendt 100 år i november., og i den anledning blev der holdt forelæsninger både på Universitetet og på Menighedsfakultetet. Mange af os opfatter Prenter som vores store lærefader.

Så har vi nogle aktuelle kommentarer. Først er der det med de kvindelige præster, om hvilket jeg er bange for, at ikke ret mange har forstået, hvad det drejer sig om. Mange opfatter det som et bibelteologisk spørgsmål, og det er det da også, men ikke først og fremmest. Det skyldes, at det bibelteologiske er et tolkningsspørgsmål, og så er vi alle på gyngende grund – for så er vi kommet i lommen på "eksegeternes pavedømme" – for at tale med Grundtvig og hans "Kirkens Gjenmæle" fra 1825. Eksegeterne kan vi virkelig ikke have megen tillid til. De er indbyrdes uenige, og de mener ét i dag og noget andet i morgen. Så foretrækker jeg da langt hellere det rigtige pavedømme, som har en næsten 2000 årig tradition, som går tilbage til apostlene og i sidste ende til Herren Jesus Kristus. Se hvad kirkefaderen Irenæus (ca 180-200) skriver i sit skrift "Mod kætterne", (Adversus haereses 3,1,1). Altså tag udgangspunkt i det konkret foreliggende embede. Det er indstiftet af Jesus Kristus, siger både bekendelsen, Luther og Bibelen. Men hold dette spørgsmål borte fra spørgsmålet om den apostolske bispesuccession, hvor interessant det end er. Det apostolske embede kan kun forstås ud fra dets indstiftelse!

En anden kommentar handler om messen og dens skønhed og sandhed, og en tredje kommentar handler om at være politisk korrekt, hvad en af vore højkirkelige brødre åbenbart ikke var.

Til sidst - eller allerførst - har vi så prædikenen af Svend Erik Larsen: "Herren er nær" og René's liturgigennemgang, hvor han nu er kommet til offertoriet.

Alt i alt er der her en del aktuelt læsestof. Værs' go' å' læs!

Prædiken

HERREN ER NÆR!

af sognepræst Svend Erik Larsen, Ansgars Kirken, Aalborg

Tekst: Lukas 1,67-80. 3. søndag i advent

Normalt spiller det ikke nogen rolle, hvilken farve adventskransens lys har. Det er flammen, der betyder noget: Det, at lyset tændes, og at det brænder. Men der er

steder – bl.a. nogle steder i det katolske Sydeuropa - hvor lysenes farve spiller en rolle. Her er de tre lys violette, og det sidste er rosa. Det er altså lysere og tændes 3. søndag i advent.

At de tre er violette, er ikke så overraskende. Det er adventstidens farve – bodens farve. Adventstiden er jo en tid, hvor vi gør regnskab og vender os til Gud, så vi gør os parate – og holder os parate – til at tage imod ham, når han kommer til os. I julen og også ellers. Deri ligger der naturligvis en forventning om, at han kommer, men det er altså ikke forventningens glæde, der er det mest fremtrædende. Nu sker der så det 3. søndag i advent, at glæden får mere rum. Lyset får mere magt. Derfor det lysere lys! Søndagens gamle navn er da også ”Gaudete” – glæd jer! Og indgangs- eller introitusverset var stedet fra Filipperbrevet 4, hvor det hedder: ”Glæd jer altid i Herren! Jeg siger atter: Glæd jer! Lad jeres mildhed blive kendt af alle mennesker: Herren er nær!”

Nu får glæden altså rum, - for Herren er nær! Mørket viger for lyset! Med Zakarias’ ord i evangeliet: ”Solopgangen fra det høje vil besøge os for at lyse for dem, der sidder i mørke og dødens skygge, og lede vore fødder ind på Herrens vej.” Morgenlyset – dagslyset – bryder frem. Livslyset! Mørket står jo for det, der begrænser, - ja, som lægger livet øde. Mørket er døden – det gådefulde og uigennemskuelige – der ofte nok kan få os til at føle os som ofre for noget, der udstiller vores magtesløshed. Mørket står helt enkelt for det, vi oplever som ondt! Det var dén virkelighed, Zakarias sang i, - og det er den, der er vores. Men skal livet folde sig ud og virkelig være liv, skal mørket og døden jages på flugt, - ja, så har vi brug for lyset! Derfor er det naturligvis heller ikke et tilfælde, at Zakarias’ lovsang fik sin plads i kirkens morgenbøn!

Det er så værd at lægge mærke til, at Zakarias synger, som om det, han synger om, allerede er blevet virkelighed. For ham var der da heller ikke tvivl om, at det i grunden var tilfældet. At Herren er nær betyder nemlig, at der er sikkerhed for, at nu kommer han! Det har Gud jo lovet! Og med Johannes’ fødsel var lysskåret allerede at se, for han skulle varsle, at nu er tiden inde, hvor Gud opfylder sine løfter om frelse!

Det er derfor, glæden og lovsangen får rum! Nu besøger Gud os – og vel at mærke ikke som en gæst, der forlader os igen! Men han kommer til os og forløser os – befrier os fra at være omgivet af mørket i dødens virkelighed. Ved syndernes forladelse fjernes det, der har skilt os fra Gud – fra lyset – så vi kan være i lyset hos ham. Leve med ham!

Her peges der frem mod Jesus som lyset, der overvinder mørket. Han er Guds Messias – den, i hvem Gud besøger og frelser os. I ham har Gud ”oprejst os et frelsens horn i sin tjener Davids hus.” Akkurat som han lovede det. Her er frelsen

til liv nærværende virkelighed. Jesus er fra Gud. Han er frelseren – som selve hans navn siger det: Gud frelser!

At frelse os er netop, hvad Gud vil! Fra skabelsen ønskede han os hos sig, men mennesker ville selv skabe deres eget liv og vendte sig derfor fra lyset til mørket. Det fik nu ikke Gud til at give op! Fra første færd har han sagt, at han ville gribe ind for at frelse. Og Gud er ordholdende! Nu opfyldes hans løfte så!

Så kan vi nu med forventningens glæde se frem til julen, hvor vi igen skal fejre, at han kom! Og med den samme glæde stole på, at han derfor kommer til os – er os nær – hver gang vi fejrer gudstjeneste. I ordet, i dåben og i nadveren!

Herren er virkelig nær!

AMEN

Aktuelt

Hvad muslimer har brug for

Af Morten Kvist, valgmenighedspræst i Herning

Jeg er flere gange blevet stillet to nært knyttede spørgsmål, som det er vigtigt at forholde sig til.

Det første er, hvad man skal gøre, hvis man ikke vil gå i dialog med muslimerne? Er der overhovedet andre muligheder?

Det andet er, hvordan man skal missionere blandt muslimer, altså forkynde evangeliet og helst med konkrete henvisninger til, hvad forkyndelsen betyder for menneskers daglige liv.

Om dialogen er der at sige, at der er rejst en debat, som hurtigt og forudsigeligt er blevet stillet op i enten konfrontation eller dialog. Hvis man stiller sig kritisk an over for dialog, har man samtidig sagt, at man overhovedet ikke gider tale med muslimer. Mener mange! Eller man beskyldes for, at udgangspunktet er en ren negation, fordi dialog må betyde, at muslimer og kristne må udvise velvillig i mødekommenhed over for hinanden.

Modstillingen konfrontation eller dialog har ikke været til at undgå, fordi en konsensusøgende dialog har fundet sted på uklare præmisser. Dens talsmænd er gået ind på det kompromis, som hedder, at man ikke må såre andre menneskers

religiøse følelser. Det kan dårligt betyde andet end en indskrænkning af religionskritikken, fordi enhver, som bliver kritiseret, kan hævde, at hans religiøse følelser er blevet krænket eller hånet. Og religionskritik er en del af kristendommens væsen.

Religionsdialogen er mest gået ud på at tale om, hvad der forener og ikke, hvad der skiller. Den har været ført med hensigt: At finde så meget enighed som muligt. En dialog må selvfølgelig være åben også over for uigenkaldelig uenighed, om den skal fortjene sit navn. Ellers bliver den ufri.

Endelig lider ordet dialog af en politisk infektion. Det er kommet til at betyde kompromis. Hvis en politiker udtrykker vilje til at gå i dialog, betyder det næsten altid, at han er villig til at indgå et kompromis. At gå i dialog er det modsatte af at stå stejlt på sine synspunkter. Mange danskere har en stærk tro på, at dialog forstået som kompromis er vejen frem i næsten enhver henseende..

Denne betydning af ordet dialog er fra et politisk forhandlende miljø fragtet med over i en diskussion om religiøse sandheder, altså et ganske andet niveau af tilværelsen. Således er det blevet utydeliggjort, at kristendom og islam er åndelige modstandere.

Et eksempel er domprovst Anders Gadegaards forslag om, at kristne skal samle ind til bygningen af en moske. Det svarer omtrent til, at man i sin tid havde hjulpet kommunisterne med at bygge et propagandaministerium.

For en sikkerheds skyld: Dermed har jeg ikke sagt, at man ikke skal tale med sine åndelige modstandere. Alt andet ville være uciviliseret. Men det giver en anden – og mere sandfærdig – samtale, hvis man højt og tydeligt kalder en spade for en spade og gerne høfligt, hvis det kan tjene sandfærdigheden.

I forhold til dialog med muslimer taler vi først om islam. Det er koranen og beretninger og fortolkninger af Muhammeds liv, de såkaldte Hadith. Og det er sharia, loven. Det er umuligt at tale om islam uden at forholde sig til disse objektive forhold. Jeg ved godt, at man kan lægge vægten forskelligt, at det er muligt at moderere, at der findes flere fortolkningstraditioner af sharia osv. Men før eller siden melder det sig, som hverken kan tales frem eller tilbage.

Det er et hidtil ubestridt, objektivi forhold i islam, at Koranen er hævet over kritik, herunder videnskabelig kritik, som kunne bidrage til en mere præcis læsning af den. Endvidere at Muhammeds person er hævet over kritik, hvad vi har fået anskuelsesundervisning i. Den muslimske skelnen mellem krigens hus, hvor islam ikke er indført, og fredens hus, hvor islam hersker, kan ikke ophæves. Skellet mellem rent og urent kan ikke ophæves, og heller ikke opdelingen af jordens befolkning i fire slags mennesker med forskellig status, troens folk, bogens folk, de vantro og de frafaldne, er det umuligt at se bort fra.

Alle disse forhold er ikke blot stærkt kritisable set med evangeliske briller, men uantagelige. I samtale med muslimer om islam må man derfor gøre det klart, at kristendommen er en undsigelse af islam. Og man skal være mere end almindelig vagtsom over for, om det, der nyder betegnelsen ”dialog”, ikke bid for bid vil legitimere islamisk tyranni eller aldrig vil bringe andet end ligegyldig enighed. En god samtale vil tydeliggøre de forskelle, som ikke kan tales væk, hvilket ikke forhindrer, at man kan blive enige om alt muligt andet end religion. Politik f.eks. – i hvert fald i et vist omfang. Man kan samarbejde i vandværkets bestyrelse, om sport, om talrige forhold, hvis muslimerne må for deres religion. Og lad os endelig gøre det. Det har muslimerne i det danske samfund brug for.

Hermed er vi ved det andet spørgsmål: Mission. De kristne skal naturligvis missionere. Hvordan er igen en sag for sig, hvorom jeg hidtil kun har sagt, at den konsensusøgende dialog ikke duer.

Teologisk set må missionen blandt muslimer gå ud på at befri dem fra lovens byrde. De mener, at den islamiske lov, åbenbaret for Muhammed, nedskrevet i Koranen, fortolket i Hadith, er den sande vej for ethvert menneske. Rent bortset fra, at den islamiske lov byder på mange ubehageligheder set med et hvilket som helst vestligt øje, så er det afgørende problem selve lovens status: Den er til frelse, dvs. livets sande betydning findes fastholdt i bestemte love og regler.

De kristne ved derimod, at loven ikke kan have den status. Loven er en nødvendig omstændighed i et samfund. Ikke mere. Det fører til ufrihed, hvis man tror, at loven kan give livet betydning. Af lovgøringer vil intet menneske blive retfærdiggjort, siger Paulus (Gal. 2,16). Paulus’ ord er baggrunden for, at vi i Vesten kan lave i princippet enhver lov om, hvis vi synes og i øvrigt kan blive enige om det. Ingen konkret lov er guddommelig og slet ikke forvaltningen af den.

At få ændret lovens status i muslimernes øjne vil være en evangelisk velgerning, ja en befrielse for dem. Således fortalte en muslim efter at være blevet døbt, at det bedste var, at hun nu ikke længere behøvede at lyve. Er muslimer da løgnagtige? Nej, ikke specielt (det er den kristne frihed, som er speciel), men ethvert lovkrav – moralsk eller juridisk, der fremføres med guddommelig autoritet fører til løgn og bedrag, for ingen kan leve op til det. Og er loven tilværelsens yderste horisont må man begribeligvis lyve om dens overholdelse. Det må enhver. Det er at trælle under loven.

Hvordan missionen så i praksis skal gribes an, er ingen enkel sag. Vi har aldrig tidligere i Danmark kendt til situationen. Vi skal samarbejde med muslimer og oplyse: I børnehaver og skoler, klubber etc. og tale om alt, hvad man i øvrigt taler med sine naboer om, hvis muslimerne må for deres religion (hvis ikke, har de et stort problem). Bortset fra almindelig åbenhed, kræver det tid og gerne et løft i den gennemsnitlige viden om kristendommen. Og det kræver, at vi konkret og person-

ligt kan henvise til den frihed, kristendommen har givet os, at vi kan bruge os selv som eksempler. Ytringsfriheden er et rigtigt godt eksempel. Viljen til åbne samtaler et andet. Det har muslimer i Danmark brug for.

Denne artikel har tidligere været offentliggjort i Kristeligt Dagblad og i bladet for Selskabet til støtte for Pakistans Kirke. Nr. 1-2007

Kommentar

Når Gud diskriminerer

I den verserende debat om kvindelige præster er der visse ting, man overser.

I en noget kortere udgave blev denne artikel optaget i Kristeligt Dagblad d. 2/1.08, men blev af redaktionen forsynet med en overskrift, jeg ikke havde givet den: "Diskrimination i kirken bygger på Guds lov". Den overskrift er særdeles misforståelig, som om Gud havde givet en lov, der siger, at man skal diskriminere. Kristendom er slet ikke lov. Hvad jeg siger er, at heller ikke antidiskriminationsloven er guddommelig. Selv Gud kan finde på at diskriminere! Spørgsmålet om kvindelige præster er ikke et spørgsmål om lov, men om fornuft, ret og rimelighed.

Af Olav Fog

Det er lige så umuligt for en kvinde at blive præst, som det er for en mand at føde børn.

Begge dele rummer diskrimination. Det umulige i foretagendet skyldes positiv givet lov - for mandens vedkommende, det at han ikke kan føde børn, en naturlov, givet af skaberen, og for kvindens vedkommende, det at hun ikke kan blive præst, en af Kirkens Herre givet fuldmagt, da han udvalgte sine apostle til at repræsentere sig i nogle ganske bestemte mandsfunktioner. Dette kan på nuværende tidspunkt af gode grunde ikke ændres.

Embedet bliver hverken udledt eller forsvaret ud fra Bibelen, som mange tror, men Bibelen bekræfter det rigtignok. Derfor er det også bibelsk uden at være biblicistisk. Derimod er det udledt af det givne historisk traderede (nedarvede) embede med dets fuldmagt fra Herren. Det udledes af det og kan kun entydigt forsvares ud fra det

Da dette overleverede embede er indstiftet af Jesus Kristus i en bestemt skikkelse - den mandlige - kan det også kaldes et sakramente, hvad da også en af kirkens reformatorer, Melanchthon, kan finde på at kalde det. Derfor, hvis man ændrer skikkelsen - den mandlige - kan man ikke vide, om fuldmagterne og løfterne, som Kristus har givet embedet, også gælder denne nye skikkelse. Troen gøres uvis, og

den slags er en bombe under evangelisk-luthersk kristendom, der netop lægger vægt på troens vished. Det var, fordi Martin Luther ikke kunne finde denne vished i den daværende romersk-katolske kirke, at han blev reformator.

Altså, om man vedtager aldrig så mange love om kvindelige præster, og om aldrig så høj en stemmeprocent i befolkningen går ind for kvindelige præster, kan de ikke blive det alligevel. Det er på samme måde som med et testamente: hvad testator bestemmer, kan ikke laves om af andre. Gør man det alligevel, er det ikke længere testators vilje, men noget helt andet - og hvad skal man så med det?

Der er nogle, som forsvarer kvinders præstetjeneste med det almindelige præstedømme. Det kan ikke lade sig gøre, da det almindelige præstedømme netop er et præstedømme, en status i forhold til Gud, og ikke et embede, dvs. det har ikke fået overdraget de af Kristus indstiftede nådemidler til forvaltning.

Kirken kan ikke underlægges en verdslig magts religiøse normer - og diskriminationsideologien er i høj grad religiøs i sit væsen. Det er simpelthen en helt anden religion. Sådan skrev jeg i KD allerede i 1981, og det blev nogle biskopper sure over. Men fred være med dem.

I dag er der også biskopper, som synes, at vi skal "følge med tiden". Det kan godt ske, at det i gamle dage var i orden, at kvinder ikke kunne blive præster, men vi lever nu i det 21. århundrede, og så kan vi ikke have så antikverede forestillinger. Jamen, hvorfor dog ikke? Er sandheden ikke vigtigere end modeforestillinger? Er sandheden omskiftelig? Eller hvori ligger det antikverede? Er alt gammelt antikveret? Og hvad med evangeliet? Hvor gammelt er det? Eller er det folkekirkemedlemmer, man er bange for at miste - og dermed skattekroner? Hvis det virkelig er det, der er tilfældet, hvorfor tager man så ikke kampen op.

For nu at tage kvindepræstforsvarerne i forsvar: De ønsker ikke at være de kættere, de er - de er kun lidt enfoldige. Jeg tror, de i virkeligheden bare er oprigtigt kede af det på kvindernes vegne, når vi andre benægter, at de er præster. Det er jo trods alt noget, de har uddannet sig til, og det er blevet ikke bare deres levebrød, men også et alvorligt kald. Jeg selv er faktisk også ked af det på kvindernes vegne, - de har min oprigtige sympati - men jeg opgiver ikke logikken af den grund, for det er jo i virkeligheden et spørgsmål om logik. Sorry, det er jo ikke mig, der har indstiftet embedet! Kvindelig præstetjeneste er simpelthen teologisk nonsens, og jeg skammer mig faktisk over vore biskopper, som på et så spinkelt grundlag splitter kirken og ødelægger den. Hvis bisperne så bare kunne give en tilforladelig begrundelse for det, de gør. Men ikke engang det, kan de.

Men jeg vil gøre alt, for at vi kan bevare de kvindelige præster i en eller anden stilling i folkekirken. Vi har virkelig brug for dem. De må bare vide, at de ikke er præster i traditionel betydning af ordet. De kan ikke forvalte den hellige messe,

men til gengæld kan vi så bruge dem til snart sagt alt andet – også prædike, selv om de som prædikanter ikke optræder som menighedens hyrder og lærere. I kirken er der ikke noget, der hedder hyrdinder.

Nej, de er midlertidige administratorer af kirkens embede og er som sådanne ligestillede med kirkens præster – blot gør de noget andet, men det ophæver jo ikke ligestillingen. Derfor skal de selvfølgelig også have samme løn som præsterne.

Læst

Kirkelig teolog med gudstjenesten i centrum.

Ådne Njå: Regin Prenter 100 år. Faser i hans teologiske forfatterskab.
Dansk Teologisk Tidsskrift 3/2007 side 201-223

af **Svend Erik Larsen**

Med rette er professor dr. theol. Regin Prenters 100 års dag 6. november 2007 blevet markeret på forskellig vis. Med rette fordi han var en monumental skikkelse i det 20. århundredes danske teologi. Men også i udlandet spillede han en væsentlig rolle. Jeg husker således, at han lidt overrasket efter en forelæsningsstur i både USA og Fjernøsten fortalte om, at studenter og andre stillede spørgsmål, som afslørede, at de havde kendskab til hans forfatterskab. Han havde da også flere æresdoktorgrader. I nogle år spillede han også en rolle i såvel Det Lutherske Verdensforbund som Kirkernes Verdensråd, ligesom han var engageret i Buddhistmissionens arbejde.

I anledning af 100 års dagen blev der afholdt en temadag på Regin Prenters gamle fakultet på Århus Universitet. Også på Menighedsfakultetet i Århus blev dagen markeret med en række forelæsninger. Der har også været mindeartikler i forskellige blade. Og endelig bringes der en artikel ”Regin Prenter 1907-2007 – Faser i hans teologiske forfatterskab” i Dansk Teologisk Tidsskrift 3/2007 side 201-223 skrevet af cand. theol. doktorand Ådne Njå fra Oslo Universitet. Denne læseværdige artikel skal omtales i det følgende.

I artiklen siges det, at det på baggrund af den position, han havde, kan undre, at så få i dag virkelig kender Regin Prenter og hans teologi. Det finder forfatteren beklageligt og søger derfor en forklaring.

Først peger han på, at Regin Prenter ikke fangede den store interesse med sine – som det hedder – docerende forelæsninger. Det har Ådne Njå nu ikke uden videre ret i. Jeg husker faktisk forelæsninger og seminarer med et fyldt auditorium.

Så peger forfatteren også på, at mange er fremmede for den liturgiske pagsteologi, der er Regin Prenters, og som vel har sine rødder i hans grundtvigske udgangspunkt og i mødet med anglikansk kirkeliv. Dertil kommer, at han blev marginaliseret i universitetsmiljøet p.g.a. sin modstand mod kvindelige præster og sin afstandtagen fra marxistisk teologi, og at han derfor valgte at tage afsked som professor i 1972. Til dette sidste bør der nu føjes, at han havde en gammel drøm om at slutte sit arbejdsliv som præst, og det er da rigtigt, at den marxistiske teologi nok var medvirkende til, at den blev realiseret. Men det spillede bestemt også en rolle, at udviklingen trak i retning af et mere skolepræget studium med dertil hørende lavere krav.

Så citeres med tilslutning den anglikanske teolog A.M.Allchin for en udtalelse om, at Prenters dogmatik i grunden skal synges! Den er altså egentlig liturgisk, - og dette er for mange en fremmed tanke.

Alt i alt må det nok siges, at Regin Prenter er helt sin egen! Han kan ikke sådan bare puttes ind i en eller anden bås, så en eller anden gruppe så at sige kan ”sætte sig på ham”. Det helt afgørende er vel, at han er kirkelig teolog med gudstjenesten – ordet og sakramenterne – i centrum.

Det understreges, at der i høj grad er inspiration at hente i Regin Prenters teologi. Den er nemlig dynamisk og altid i bevægelse. Det er fuldkommen rigtigt, for han ønskede ikke at formulere en engang for alle afsluttet og færdig dogmatik. Derimod ønskede han først og fremmest at lære os at tænke dogmatisk – og dermed bibelteologisk. Derfor reagerede han da også ret kontant, hvis nogen kaldte ”Skabelse og genløsning” for en lærebog i dogmatik. Den var derimod en dogmatisk læsebog eller håndbog.

At hans teologi var dynamisk og i bevægelse fremgår i øvrigt ganske tydeligt af §1 i ”Skabelse og genløsning” om dogmatikkens opgave. Her hedder det: *”Dogmet er den i Guds åbenbaring givne, ved de bibelske skrifers vidnesbyrd formidlede og i de gudstjenstlige bekendelser formulerede indsigt i, hvad der er Guds vej til frelse for det fortabte menneske. Dogmatikken er det kritiske tankearbejde, som til forberedelse af den aktuelle forkyndelse af frelsesbudskabet atter og atter søger at tolke dogmet ved fornyet henvisning til skrifternes vidnesbyrd under skyldig hensyntagen til forkyndelsens øjeblikkelige situation.”* Indholdet er så at sige givet, men der skal til stadighed arbejdes med formuleringen med henblik på den mulige formidling.

Dette fremgår da også af den kendsgerning, at han – når man ønskede at opgive hans dogmatik til embedseksamen – foretrak, at man sprang over det kristologiske

afsnit og i stedet opgav hans bog fra 1966 "Connaitre Christ" (der findes på dansk i en stencileret udgave). Og han gav af samme grund udtryk for betænkelighed ved at give tilladelse til genoptryk af "Skabelse og genløsning".

Ådne Njå redegør – som det fremgår af artiklens overskrift – for tre faser i Regin Prenters teologiske tænkning. Der er dog noget i denne udvikling, der er konstant, – nemlig udgangspunktet i den grundtvigske arv.

I den første fase forbindes den med den dialektiske teologi, som han mødte den hos Karl Barth, men også en inspiration fra mødet med anglikansk teologisk tradition spiller med. Baggrunden var studieophold i henholdsvis Tyskland og England i 1930'erne. Programmatisk kan han i denne periode tale om, at evangeliet kommer forud for loven!

Med doktorafhandlingen "Spiritus Creator" fra 1944 forbindes den grundtvigske arv i den anden fase i højere grad med Luther. Heri er faktisk indbygget en form for opgør med Karl Barth. Nu understreges f.eks. det lutherske 'lov (skabelse) og evangelium (genløsning)'.

I den tredje fase taler Ådne Njå om en grundtvigsk vending. Heri ligger bl.a., at skabelsens virkelighed understreges. Her kunne man minde om Grundtvigs "Menneske først og kristen så". I denne fase hører bogen "Kirkens embede" (1965) og den tidligere nævnte "Connaitre Christ" (1966) hjemme. Den sidst nævnte er i øvrigt blevet karakteriseret som en liturgisk kristologi!

Det forekommer mig, at det virkelig er korrekt, at Regin Prenter ikke kan sættes i bås, og det er naturligvis en vanskelighed – i hvert fald for nogle! Men der er altså virkelig inspiration at finde til at arbejde dogmatisk, og der er da også noget at arbejde videre med som forberedelse af den aktuelle forkyndelse!

Læst

Jeg underkaster mig ikke længere

Ayaan Hirsi Ali: AYAAN. Opbrud og oprør.
Jyllands-Postens Forlag 2006. 414 sider. Kr. 249,00.

Af Olav Fog

Det er en dybt betagende bog af og om en stærkt troende muslimsk kvinde og hendes skæbne under Islam. Undertrykkelsen i Islams navn fører hende til brud

med sin religion og gør hende efter studier i Vestens oplysningsfilosofi til ateist. Samtidig opkaster netop dette nogle dybt alvorlige spørgsmål til os kristne, spørgsmål, som jeg senere i denne anmeldelse vil tage op.

Forlaget oplyser på omslagsflappen følgende:

Ayaan Hirsi Ali er født i Somalia i 1969. På grund af sin fars politiske engagement måtte hun og familien flygte til Saudi-Arabien, senere til Etiopien og så til Kenya. I 1992 flygtede hun igen – fra et arrangeret ægteskab. Hun endte i Holland, hvor hun blandt andet har været rengøringsassistent, tolk og medlem af det hollandske parlament for det liberale parti, VVD. Siden september 2006 har Ayaan Hirsi Ali været tilknyttet tænketanken The American Enterprise Institute i USA, hvor hun i dag bor. Hun er under konstant beskyttelse af sin bodyguard, som indtil for nylig blev betalt af den hollandske regering. Imidlertid nægter nu den hollandske regering at betale, hvis hun flytter udenlands, og da hun foretrækker at bo i USA må hun så selv betale for sin beskyttelse.

Ayaan er en smuk, intelligent og veluddannet kvinde og blev i 2005 af magasinet TIME kåret til en af verdens mest indflydelsesrige personer. Hun havde taget en cand.scient. pol. eksamen i Holland og overvejede at fortsætte studierne og tage en doktorgrad samtidig med, at hun fungerede som undervisningsassistent ved universitetet. Hun blev særlig kendt, da hun i 2004 sammen med filminstruktøren Theo van Gogh lavede kortfilmen *Submission Part 1*. Jeg citerer fra indledningen til hendes bog, hvor hun fortæller om mordet på Theo og det fem sider lange brev, som den marokkanske morder havde spiddet fast på Theos bryst. "Brevet var adresseret til mig", skriver hun og fortsætter:

"Det var min hensigt en dag at lave *Part 2*. Theo advarede mig om, at han kun ville være med til at lave en fortsættelse, hvis jeg indvilligede i at gøre den lidt humoristisk. Filmen handlede om trods – om muslimske kvinder, som skifter fra fuldstændig at have underkastet sig Gud til at føre en dialog med deres guddom. De beder, men i stedet for at slå øjnene ned, ser disse kvinder op, mod Allah, med Koranens ord tatoveret på deres hud. De siger rent ud til ham, at hvis deres underkastelse bringer dem så megen lidelse – og han fortsat ikke reagerer – vil de måske ikke længere blive ved med at lade sig underkaste. Der er en kvinde, som bliver pisket for at have begået hor, en anden, som bliver giftet bort til en mand, som hun afskyr, en tredje, som bliver slået af sin mand med jævne mellemrum, og en fjerde, som udstødes af sin far, da han erfarer, at hun er blevet voldtaget af sin bror. Gerningsmændene til hvert eneste af disse overgreb retfærdiggøres i Guds navn ved de korancitater, som nu står skrevet på kvindernes krop. Disse kvinder symboliserer i tusindvis af muslimske kvinder rundt om i verden".

Og så følger historien om hendes liv, der er en særdeles fængslende og gribende beretning. Men alt dette kan jeg desværre ikke komme ind på her, men må straks

gå over til kapitel 14, der hedder "Afsked med Gud". Det er dette kapitel, som er den egentlige årsag til, at hendes bog anmeldes her.

Hvad der fik afgørende betydning var angrebet mod World Trade Center i New York, den 11. september 2001. Da hun så flyene ramme ind i tårnene, fortæller hun, at hun kneb øjnene i og tænkte på somalisk: "Åh, Allah, lad det ikke være muslimer, som gjorde det". Hvad der chokerede hende yderligere var, da et kamerahold filmede en gruppe muslimske børn, som jublede over drabene. Mange af hendes politiske venner fra parlamentet søgte at undskylde det skete med, at det blot drejede sig om politiske ekstremister og intet havde med islam at gøre. "Men det *har* noget at gøre med islam. Dette her er baseret på tro. Det er islam", sagde hun. "Jeg vidste, at en meget stor del af muslimerne ville betragte angrebene som retfærdiggjort gengældelse mod islams vantro fjender. Der var blevet erklæret krig i islams navn, min religion".

"Fortvivlende dumme analytikere – navnlig folk, som kaldte sig eksperter i den arabiske verden, men som ikke lod til at vide noget som helst om virkeligheden i den islamiske verden – skrev side op og side ned med kommentarer. Artiklerne handlede alle om, at Islam havde reddet Aristoteles og nullet – og om at Islam er en fredelig og tolerant religion, ikke den mindste smule voldelig. Det var eventyr og havde ikke det mindste at gøre med den rigtige verden, som jeg kendte til. . . . Dette (terroren) her handlede om overbevisning. Ikke om frustration, fattigdom, kolonialisering eller Israel. Det handlede om religiøs overbevisning, en enkeltbillet til Himmerige". Ayaan tog Koranen og Hadith (Muhammeds liv) og begyndte at se dem igennem, bare for at kontrollere, som hun skriver.

Forholdet mellem fornuft og Islam, en problemstilling, som pave Benedikt tog op ved sin berømte forelæsning i Regensburg, kommer Ayaan også ind på: "Ingen muslimer kunne vel fortsætte med at ignorere sammenstødene mellem fornuften og vores religion. I århundreder havde vi opført os, som om al viden fandtes i Koranen, og havde nægtet at drage noget i tvivl, nægte at udvikle os. Vi havde gemt os for fornuften i så lang tid, fordi vi var ude af stand til at stille os ansigt til ansigt med behovet for at integrere den i vores tro, og det fungerede ikke. . ."

Hun er klar over, at Koranen ikke lader sig fortolke. Om sin fars islam siger hun, at den tydeligvis var en fortolkning af det, som profeten sagde. "Som sådan var den derfor ikke legitim. Man må ikke fortolke Allahs vilje og Koranens ord. Det står der skrevet i bogen. Der er en *las kun*-lås på Koranen. Det er forbudt at vælge og vrage. Man skal kun adlyde. Profeten sagde: "Jeg har givet jer en klar vejledning; ingen efter mig afviger fra den, uden at han skal ødelægges".

"Ved at erklære vor profet ufejlbarlig og ikke give os selv lov til at betvivle ham, havde vi muslimer grundlagt et statisk tyranni. Vi var ikke blot Allahs tjenere, vi var slaver. De fleste muslimer forsker ikke i teologi, og vi læser sjældent Koranen;

vi blev undervist i den på arabisk, som de fleste muslimer ikke taler. Det resulterer i, at de fleste mennesker *tror*, at islam handler om fred. Det er fra disse ærlige og venlige mennesker, at den fejlagtige opfattelse om, at islam er fredelig og tolerant, er opstået. De vers om fred i Koranen gælder kun for livet blandt muslimer. Profeten sagde nemlig også: "Før krig mod de vantro".

Islam havde brug for kritisk fornyelse. "Giv os lov til at have en Voltaire, for vi lever i sandhed i den mørke middelalder", siger Ayaan. Alle disse overvejelser og flere til førte til sidst Ayaan til den erkendelse, at hun havde forladt Gud for år tilbage og var blevet ateist. Hun måtte acceptere at leve uden en Gud, acceptere, at hun gav sit liv dets egen mening. Hun havde dog stadig behov for at tro, at hun havde en moral. Hun læste oplysningstidens store tænkere. Naturen skabte sig selv, sagde Spinoza. Fornuft, ikke lydighed, bør styre vores liv. Jeg ønskede at rette mig efter de religiøse mål – som er at blive et bedre og mere gavmildt menneske – uden at undertrykke min vilje og tvinge den til at rette sig efter umenneskelige regler. Jeg ville ikke længere lyve over for mig selv eller andre. Der var ikke længere nogen grund til at lyve, for jeg var ikke længere bange for det hinsides.

Det var Ayaans omvendelseshistorie, og den er mere interessant end hendes livshistorie. Hvis jeg selv var muslim, ville jeg med hendes forudsætninger også have mistet troen på en hinsides Gud. Men nu er jeg altså bare ikke muslim. Jeg er kristen, og har en hel anden Gud end muslimerne. Kristendommen er ikke normativ, som jeg skrev i dette blads nr. 2/2007 i artiklen "Lidt om kristen moral". "I stedet for at bekymre sig om normer, bekymrer kristendommen sig om menneskets sjæl, når det kommer bort fra sin skaber, herre og frelser. Derfor lyder kristendommens formaning ikke: du skal forbedre dig, men du skal omvende dig. Så kan det jo godt ske, at der også følger en forbedring med i kølvandet. Men det kan vi jo aldrig vide på forhånd!"

At kristendommen ikke er normativ betyder, at sandhederne om denne verden og dens mennesker ikke er åbenbarede, evige sandheder, som ikke kan ændres. Kristendommen er ikke lov. Sandhederne om denne verden er nedlagt i menneskene – eller rettere sagt: det er adgangen til dem gennem erfaring og fornuft, der er det, og dér er de evige og uforanderlige. De kan findes ved hjælp af erfaringen sammen med fornuften og lyder noget i retning af: du må ikke slå ihjel, du må ikke bryde ægteskabet, du må ikke stjæle og lyve om din næste, du skal ære din far og din mor, og så må du frem for alt ikke have andre guder. Det er dette det første bud, der holder sammen på alle de andre bud: Vi skal over alle ting frygte og elske Gud, så vi ikke . . . , siger Martin Luther i sin lille Katekismus.

I islam betyder Guds transcendens (hinsidighed), at han ikke er begrænset af noget som helst, heller ikke af fornuften, af rationaliteten eller sine egne love. Planeternes baner er ikke styret af gudgivne naturlove, men af Allahs vilje fra sekund til

sekund. Enhver lov ville kollidere med hans frihed til at handle som han vil. Ifølge en islamisk lærer, Ibn Hazm, er Gud ikke engang bundet af sit eget ord.

At kristendommen ikke er normativ betyder endvidere, at den er kærlighed. Den er nemlig det modsatte af lov og evige sandheder. Den er inkarnation, og kærlighed er inkarnationens inderste væsen, julens budskab, for kærlighed er fællesskab, kommunikation og delagtighed i den andens liv. Inkarnationen betyder, at Gud deler sit liv med os. Vi skal ikke springe op i himlen efter ham, for han er her allerede. Altså behøver vi ikke at være bange for Gud.

Vi vil derfor aldrig komme i samme situation som Ayaan Hirsi Ali, som var bange for Gud og helvede. Vores liv er ikke bestemt af en tyrannisk Gud, som vi ikke kan komme i kontakt med. Netop dette, at Ayaan ikke kunne kommunikere med Gud, var hendes største problem. Nok kan man bede i islam, men det er bøn til en tavs Gud. Guds suverænitæt gør, at han ikke lader sig påvirke af menneskers bønner.

Endelig betyder kristendommens manglende normativitet, at vi aldrig behøver at ende i meningsløshed og ligegyldighed. Når verden ikke har iboende normer – og det vil i virkeligheden sige, at der ikke er noget i den skabte verden, som er guddommeligt – det er nemlig alt sammen kun skabt – må vi finde det guddommelige uden for verden, og da vi aldrig kan komme uden for verden, må vi tage imod hans inkarnation. Men denne åbenbaring er i overensstemmelse med erfaringen og fornuften, hvad ingen anden religion og livsytning er.

Ayaan Hirsi Alis selvbiografi er rystende og dog dybt opbyggelig. Den giver håb for de 1,3 milliarder muslimer, som træller under en religion, der mere er en totalitær samfundsorden end en religion, og for så vidt den er en religion, da er en umenneskelig lovreligion. Ayaan Hirsi Ali, skønt erklæret ateist, sympatiserer utvivlsomt med jødedommen og kristendommen, og det skyldes, at disse religioner på disse punkter stemmer overens med den sækulare liberalisme. De tillader, at der bliver stillet spørgsmålstejn ved dem og de adskiller stat og kirke. Men det betyder rigtignok også, at vi andre så må til at tage et alvorligt opgør med den sækulare liberalisme – eller hvad jeg foretrækker at kalde den – med kulturradikalismen.

Det er den religion, der holder fast ved Koranen, ved Hadith (overleveringen om Muhammeds liv), og Shariaen, altså Islam, ikke blot islamismen. Der skal bekæmpes, Derimod skal muslimerne ikke bekæmpes. De skal tværtimod elskes. Det er ikke dialog, der er brug for, men mission. Går vi ind på dialog med muslimerne, vil de opfatte det som en sejr for dem og som islams overlegenhed over kristendommen. Det er ikke det, der er mission.

Læst

Frontlinjen mellem kristendom og islam

Monica Papazu: KOSOVO – frontlinjen mellem kristendom og islam. Essay.

Udgivet af Foreningen Dansk Kultur. Forskningsforlaget Rafael 2007. 80 sider.

Af Olav Fog

I 1999 udgav Monica Papazu på Tidehvervs forlag en bog om Kosovo og Serbien "Det sidste slag på Solsortesletten. Den nye verdensorden – den nye totalitarisme", som er en meget tankevækkende bog om den uudryddelige, men lige farlige totalitarisme, sådan som vi har set den udfoldet i NATOs krig mod Serbien.

Nu har hun gjort det igen – en lille bog om den sydserbiske provins Kosovo og om modsætningen mellem kristendom og islam, sådan som den har udspillet sig i Kosovo. Serbiens kamp mod islam er i virkeligheden den europæiske kristenheds kamp. Kosovos skæbne er ikke kun en tragedie for det serbiske folk. Den er også en advarsel for det øvrige Europa.

Det er i Kosovo, at serbernes identitet som kristen nation blev godtgjort. Det er her, at serberne siden det 13. århundrede har rejst hundreder af kirker og klostre, som både udgør nogle af kirkekunstens mest værdifulde værker og et åndeligt center for hele Østkirken.

Imidlertid er der sket det, at i løbet af de sidste 30 år, mest siden 1999, er den serbiske befolkning blevet fordrevet fra Kosovo og over 150 kirker og klostre er blevet angrebet, sat i brand eller jævnet med jorden, uden at Nato, hvor Danmark er med, har grebet ind eller kunnet gribe ind. Ejendommeligt at vestlige kristne landes politik næsten altid er til gunst for Islam. "Etnisk udrensning bliver kun fordømt, når serberne foretager den, men ikke når serberne er ofre for den", skriver den engelske general Charles G. Boyd i en af sine bøger.

Som Monica Papazu skriver:

"Hvordan kunne det være, at der var et så totalt brud mellem serbernes, russernes, grækernes og min egen opfattelse af virkeligheden og så den opfattelse, Vesten havde fået? Hvordan kunne virkeligheden tolkes så forskelligt?"

Hvordan kunne en angrebskrig opfattes som legitim og, hvad mere er, som højdepunktet af moralsk adfærd, mens en forsvarskrig (den krig som Serbien blev nødt til at føre både mod en ydre angriber – NATO – og mod en fjende inden for statens grænser, nemlig den kosovo-albanske separatistbevægelse) blev anset som illegitim og moralsk fordærvet? Det var en omvæltning af alle folkeretsprincipper, som den europæiske civilisation var bygget på (statssuverænitetsprincippet, i kraft siden 1648, og som FN fortsatte med at repræsentere; princippet om, at alle nationer er lige, og ingen stat kan være dommer over en anden eller ophøje sig til straffeinstans). Det var også en ophævelse af al moral og sund dømmekraft - for det er ren *common sense* at erkende, at al krig er ulykke, og netop derfor findes der, som den engelske forfatter G. K. Chesterton siger, kun "én krig, som lader sig forsvare, nemlig forsvarskrigen." Monica Papazu siger, at "der var ingen historisk erindring tilbage, der kunne kaste lys over, hvad der skete."

Kosovo er det serbiske folks tragedie, og det er også hele det kristne Europas tragedie. Frontlinjen mellem kristendom og islam er atter rykket ind i Europa – atter! Europa har mistet sin historiske hukommelse – glemt slaget ved Poitiers (Frankrig) i 732, hvor Karl Martel slog araberne, Granadas fald i 1492, hvor maurerne søger tilflugt i Nordafrika, Wien i 1531, hvor tyrkerne standses og så endegyldigt slås tilbage i det grusomme slag ved Kahlenberge i 1683, hvor halvmånen foreløbigt gik ned bag Europas horisont. Men hvor længe? Meget tyder på, at den er ved at stige op igen!

Denne lille bog er velskrevet og i stand til at gribe læseren. Læs den!

Dryp

Ak ja!

"The work of the Antichrist will be done by good men, who are on the wrong side."

(Antikrists gerning vil blive gjort af gode mennesker, som er på den forkerte side.)

Fundet på internettet og indsendt af René Yde. Gad vide, om han har tænkt på noget aktuelt?

Læst

Man afskærer sig ikke fra sin rod

George Weigel: The Cube and the Cathedral: Europe, America, and Politics without God.

Gracewing, UK. 2005. 202 sider.

Af Olav Fog

Med *Cuben* menes La grande Arche de la Défense, den store bue, som indgik i den afdøde franske præsident Francois Mitterands *grand projets*. Den ligger i den vestlige ende af den akse, som gennemskærer Paris fra Louvre op ad Champs Elysées, gennem triumfbuen og over Seinen ved Pont de Neuilly og er designet af den danske arkitekt Johann Otto von Spreckelsen i streng modernistisk stil. Cuben er enorm, omtrent 40 etager høj og 348 fod bred, dækket med glas og i nærheden af 10.000 m² hvidt blændende Carrara marmor. Buens tag rummer menneskerettighederne, for Mitterand ville gøre La Grand Arche til en markering af 200 året for den franske revolution med dens deklarering af menneskerettighederne. Den kaldes også "Arch Fraternité", Broderskabsbuen.

Fra toppen kan man bag Tuilleriesse se Île de la Cité og Notre Dame, som med tårn og spir og det hele efter sigende skal kunne rummes i La Grande Arch. Denne fantastiske gotiske domkirke med hvælvinger, buer og stræbepiller, med kroge, revner, asymmetri og uensartethed står som modsætning til La Grand Arche med dens rationelle, retvinklede og geometrisk præcise mål.

Og – spørger nu Weigel – hvilke af disse to kulturer, oplysningstidens rationalisme med dens sækularisme, repræsenteret ved Cuben, eller kristendommen, repræsenteret ved katedralen - ville bedst kunne beskytte de menneskelige rettigheder. Med Europaparlamentets forkastelse af en henvisning til kristendommen i den nu vedtagne traktat opstår nemlig det store spørgsmål, om Europa i det hele taget er i stand til at forsvare såvel friheden som demokratiet. "Europas problem" er fundamentalt set et problem om kulturel og civilisatorisk moral.

Weigel foretager en række analyser af det "europæiske problem", som lige så meget er "et amerikansk problem". En forfatter har anført, at "amerikanerne er fra Mars og europæerne fra Venus" og mener dermed, at amerikanerne ved, at militær magt er nødvendig, mens europæerne mener, at konflikter skal løses ved politiske midler. Men sandheden er, at det i virkeligheden er amerikansk militær magt, der har gjort det muligt for europæerne at tro på, at militær magt ikke mere er så vigtig.

Europæerne kan sagtens være pacifister, når de lever under Amerikas militære paraply!

I et kapitel, "Christophobia", skriver han, at den europæiske modstand mod enhver hentydning til de kristne kilder til Europas demokratiske nutid er en form for "kristofobi" – angst for kristendom.

Den første komponent i "kristofobien" er erfaringen af Holocaust. "Et Europa, der siger "Aldrig mere" til Auschwitz . . . må derfor – påstår man - sige "Nej" til den mulighed, at kristendommen har noget som helst at gøre med et tolerant Europa".

Anden komponent er 1968-oprøret, som til dels var et oprør mod Europas traditionelle kristne identitet. Nu er det de grående veteraner fra 68, der sidder på al magt i Europaparlamentet, i regeringer, universiteter, litterære saloner og i medierne, og som nu vil fuldende udrensningen af al kristendom fra enhver indflydelse i europæisk offentligt liv.

Tredje komponent har sin grund i den østeuropæiske revolution i 1989, som var dybt, ja afgørende inspireret af kristendommen – ikke blot gennem pave Johannes Paul den 2 (som vel nok sammen med president Ronald Reagan har den største del af æren for kommunismens fald), men også gennem kristne lutheranere i Østtyskland, forskellige slags kristne i Tjekslovakiet, rumænske baptister og katolikker i Polen og Tjekslovakiet. Dette var et kæmpechok for 68-generationen: tænk at det lige netop var kristendommen, som overvandt hypersækularismen i moderne politik: kommunismen. Dette måtte benægtes. Denne form for kristofobi fulgte og følger stadig i de toneangivende 68'eres politik.

Den fjerde komponent i kristofobien er mere åbenlyst politisk: fortsat harme over den dominerende rolle, som kristne demokratiske partier engang spillede i efterkrigstidens Europa, men også i den europæiske Kul- og Stål Union, siden Fællesmarkedet og det Europæiske Fællesskab osv. Det har efterladt ar i det europæiske venstre og blandt europæiske sækularister, og dét udgør en væsentlig del af deres kristofobi.

Og så er der den europæiske tilbøjelighed til at dele alting op i højre og venstre og selvfølgelig identificere kristendommen med højre, der excellerer i xenofobi, racisme, intolerance, bigotteri, snæverhed, nationalisme og andet, som for alt i verden ikke må være i Europa.

Den 6. kilde til nutidig europæisk kristofobi er harmen mod pave Johannes Paul II (i dag også Benedikt XVI) hos såvel sækularister som katolske dissidenter. Pavens ubetvivlelige rolle i den samvittighedsrevolution, som gjorde 1989-revolutionen mulig, hans understøttelse af demokratiet i Latin-Amerika og Øst-Asien, hans globale forsvar af religionsfrihed for alle, hans bemærkelsesværdige genopbygning

af de katolsk-jødiske relationer, hans modstand mod krig og abort, for ikke at tale om hans enorme personlige autoritet og popularitet blandt unge mennesker – alt dette var meget svært at få til at passe med europæiske sækularisters og katolske dissidenters forståelse af modernitet og postmodernitet. De må på det bestemteste fastholde, at paven er et førmoderne menneske, som man ikke kan forvente nogen som helst alvorlig hjælp af ved opbygningen af Europas demokratiske fremtid.

For det 7. næres kristofobien i Europa i dag af en forvreden europæisk historieforståelse, som for alt i verden understreger, at det demokratiske projekt har sine rødder i Oplysningstiden og udelukker, at demokratiet har historiske rødder i kristen jord i Europa før Oplysningen. Man foretager et gigantisk hop fra grækerne og romerne til Descartes og Kant, et spring på mere end 1000 år, som egentlig var mere grundlæggende for europæisk kultur end Oplysningstiden.

Endelig kan kristofobien også have sin grund i den vrede og bestyrtelse, som aldrende 68'ere oplevede, da nogle af deres børn blev troende kristne – netop for at udfylde den tomhed, som deres forældre efterlod dem i, da de forkastede både troen og kirken. Da paven i 1997 i Paris samlede i titusindvis af unge til "verdens ungdomsdag" tog det pippet fra alle bien-pensant (rettænkende) franskmænd, da de så den massive bevægelse af unge katolikker, der var kommet sammen for at fejre deres nyfundne tro.

Som eksempel på arven fra Middelalderen nævner George Weigel de to frihedssyn, som har bestemt Europa til den dag i dag. Det ene frihedssyn stammer fra Thomas Aquineren (1225-1274), og kan kort bestemmes som *freedom for excellence*, "frihed for det udmærkede", at frihed er spørgsmålet om gradvist at opnå evnen til at vælge det gode og at gøre, hvad vi vælger, med perfektion, med fortrinlighed, eller – med et lidt gammeldags udtryk – med dyd. Frihed er det store organiserende princip for et liv, der er levet på en sandt menneskelig måde. Vi er skabt til fortrinlighed (dyd).

Det andet frihedssyn stammer fra William af Ockham (1285-1347/48), engelsk franciskanermunk. Han var det, man i filosofihistorien kalder nominalist. Det betyder, at almenbegreberne ikke udtrykte virkeligheden, men blot var navne (nomina) – kun fænomenerne havde eksistens. Der er således ikke noget, der hedder "menneskelig natur" – det er et almenbegreb – og når der ikke er nogen menneskelig natur, så er der heller ikke ingen universelle moralske principper, som kan udlæses af denne natur. Det betyder, at moral er simpel lov og forpligtelse, givet af den, der har magten – i sidste ende er den tvang. Det er kort fortalt den retsopfattelse, der hersker i dag, og som kaldes retspositivisme. Det betyder, at virkeligheden er, hvad det autonome menneske bestemmer, og ikke hvad det "dydige" menneske udfører. Det fører til Nietzsche og Hitler, men også til en europæisk konstitution, der undgår spørgsmål om såvel etik som formål, om såvel

ethos som telos – netop fordi den ikke med historisk nøjagtighed kan identificere kilderne til Europas forpligtelse på de menneskelige rettigheder, demokratiet og lovens herredømme. Tilbage er så kun ”min vilje”, og derved bliver frihed til ”frihed for vilkårligheden”. Spørgsmålet om Guds nævnelse i den europæiske konstitution er kampen mellem ”frihed for dyden” og ”frihed for vilkårligheden”. For øjeblikket ser det ud til, at det er den sidste, der har sejret. Konsekvenserne kan blive betydelige.

Det afgørende spørgsmål for Weigel er følgende:

Er det muligt at konstruere og opretholde et demokratisk politisk samfund uden de transcendentale moralreferencer for ordningen af det offentlige liv, som kristendommen tilbyder det politiske samfund. Kan der gives en politik, som passer til mennesker uden Gud – Abrahams, Isaks, Jakobs og Jesu Gud? Nej, siger Weigel, for spørgsmålet om Gud er centralt, fordi spørgsmålet om mennesket er centralt. At stille spørgsmålet om mennesket er uundgåeligt også at stille spørgsmålet om Gud.

Det 19. århundredes ateistiske humanisme satte gang i en historisk proces, som frembragte to verdenskrige, tre totalitære systemer, Gulag, Auschwitz, den kolde krig og – mest skæbnesvangert – kontinentets affolkning på grund af lave fødselstal, hvilket i dag er værre end under den sorte død. Samfund og kulturer er kun så store, som deres åndelige stræben rækker.

Kan ”Cuben” og ”katedralen” leve sammen i Europa, bare begge parter anerkender hinandens bidrag? Måske – men det afgørende spørgsmål er alligevel: hvem og hvad vil hver af de to parter lægge til grund for sin forpligtelse på frihed, tolerance og pluralisme. Over for det spørgsmål vil ”Cuben” på afgørende vis blive svar skyldig. Folkene bag Katedralen kan give en overbevisende forklaring på deres forpligtelse over for enhvers frihed. Det kan folkene bag kuben ikke.

Rent umiddelbart troede jeg, da jeg begyndte på bogen, at menneskerettigheder, demokrati og tolerance var noget, der havde sin oprindelse i det, som Cuben står for: den sækulare humanisme. Men jeg tror, at Weigel nu har lært mig, at heller ikke den sækulare humanisme ville være tænkelig uden kristendommen, uden gudstroen. Ejendommeligt at tænke sig, at gudsfornægtelsen ikke ville være mulig uden gudstroen. Gud har alligevel fat i den lange ende.

George Weigel har skrevet en væsentlig bog, som jeg vil anbefale enhver, der er interesseret i andet end døgnets hakkelse.

Kommentar

Messens skønhed og sandhed

Af Olav Fog

Skønhed og sandhed er blevet en mangelvare i menneskenes verden. Kunst er blevet til kunsthåndværk, forstået som fortænkt konstruktion – det gælder både den bildende kunst og musikken. Det hæslige, det forvrængende, det uappetitelige, ja det onde får prioritet – dissonansen, de skærende mislyde og larmende rytmer. Hvis det så blot skyldtes sandheden – at man vil skildre menneskelivet så sandt og ægte som muligt – også det onde i verden! Ja, blot det var så vel! Sådan er det jo nok hos hovedparten af kunstnerne, men hos nogle af de toneangivende skyldes det snarere en irrationel svælg i ondskab og hæslighed, og så er der den gemene hob, som blot tankeløst følger det politisk korrekte af frygt for smagsdommerne.

På samme måde er sandhed blevet fordrejet. Sandhed er blevet til enten det, som alle mener, eller til min egen private sandhed, som selvfølgelig skal være i overensstemmelse med det, alle mener. Alt er lige godt. Sandheden relativiseres: hvad der er sandhed for dig, behøver ikke at være sandhed for mig og omvendt. Men en sandhed, som ikke gælder alle, er ikke nogen sandhed.

Når man har bevæget sig rundt i denne menneskeverden og lidt under den, er det en sand lise at komme over i Guds verden. Kan være, at verdens filosoffer ikke kan finde ud af det med sandhed, men kirken kan. Kirkens verden er både smuk og sand, og det er den verden, som vi oplever i messen – kirkens klassiske messe. Det er den, som har offeret som centrum – Kristi offer. Bemærk hvordan passionshistorien (= lidelseshistorien) fylder næsten halvdelen i evangeliene. Det er Jesu Kristi lidelse og død som et sonoffer, der er det centrale i al kristendom. Kristendommen er ikke ”livstydning”, livsvisdom, morallære, religiøse følelser, men offer, Jesu Kristi offer på Golgata, hvor han døde for vore synder og dermed sonede dem, så enhver, som tror på ham ikke skal fortabes, men have et evigt liv. Det er dette offer, som er selve evangeliet.

Her er det vigtigt, at offeret er et evigt offer, ikke blot i den forstand, at dets virkning varer til evig tid – selvfølgelig gør det det – men i den forstand, at ofret evigt finder sted, og det gør det, så ofte som vi gør det til hans ihukommelse. Husk på, at det uophørligt bringes for Faderen på den himmelske trone af Sønnen. Jf. Hebr. 9,12: ”... gik han én gang for alle ind i det Allerhelligste og vandt evig forløsning”. Der – for Faderens trone – viser han hen til sit én gang bragte offer, det, som nu er til stede på kirkens alter, og siger: ”... for dette mit offers skyld,

tag imod disse mine mindste brødre". Det er noget, som sker, hver gang vi fejrer den hellige nadver.

Som et evigt, lydefrit offer, bragt af Jesus Kristus selv, hvori vi er blevet optaget, er det helligt og må behandles som sådant. Det er i præstens behandling og omgang med de indviede elementer, at det ses, hvad præsten regner det hellige sakramente for, ja overhovedet regner kristendommen og dens gudstjeneste for. Her ligger på én gang messens skønhed og sandhed. Messens skønhed er afhængig af messens sandhed, og denne sandhed er Kristi legemes og blods sandhed, den sandhed, som er til stede på kirkens alter og helliger både alter og kirkerum.

Derfor korstegner vi os, når vi går ind i dette rum, derfor knæler vi for sakramentet og derfor er al vor opmærksomhed rettet mod Faderen, som taler til os fra alteret. Kirken har udviklet nogle regler for denne opførsel – det, vi kalder liturgi. Sådanne regler kan være nyttige og til hjælp for andagten, men de er ikke ubrydelige love, som for enhver pris skal følges. Kristendom er ikke lov, men frihed og glæde. Det vigtigste er intentionen. Har vi den rette intention, dvs. er klar over, hvad vi har med at gøre, at det er Herren, vor skaber, Herren, vor frelser og Herren, vor helliggører, som vi står over for – det, der på latin hedder coram deo (ansigt til ansigt med Gud).

Hvor denne intention er til stede, skabes skønheden – i ord, i musik og i kunst. Her udfoldes den skabte menneskeheds højeste kunst, og her afskyes al populisme, som ikke har til formål at ære den treenige Gud, men kun at vinde anerkendelse og popularitet. I kirken ærer vi ikke mennesker, men udelukkende Gud. Det er det, der er skønheden.

Og her midt i skønheden, som er sandhedens sted, bliver teologien til.

Kommentar

Ytringsfriheden og den politiske korrekthed

Fra internettet: Altermedia.info

I en tid med universelt bedrag er det at sige sandheden en revolutionær handling (George Orwell)

Det tyske medienetværk Norddeutscher Rundfunk (NDR) har fyret den prominente ARD-studievært Eva Herman, efter at hun har hyldet det familiemønster, som påskønnes af nationalsocialismen.

Ved en reception i Berlin forleden, i forbindelse med udgivelsen af hendes nye bog "Das Prinzip Arche Noah – warum wir die Familie retten müssen (Noas Ark-princippet – hvorfor vi må redde familien)", udtalte hun, at "værdier såsom familie, børn og moderskab, som der blev lagt vægt på i Det tredje Rige, senere blev skrottet af 68'erne". En udtalelse, der refererer til den ødelæggende hippie-radikalisme, som siden slutningen af 1960'erne har plaget Europa.

Eva Herman, der var nyhedsoplæser på TV-stationen ARD's flagskib "Tageschau" gennem 18 år, frem til 2006, har også været vært på adskillige andre programmer på ARD, som er en division under NDR. NDR bekræfter, at fru Herman er blevet afskediget med øjeblikkelig virkning, efter at hun har stået ved udtalelser, citeret af bladet Bild am Sonntag. NDR's fjernsynsprogram-direktør, Volker Herres, udtalte søndag i nedladende vendinger, at "det står fru Herman frit for at fortsætte sit "Moderkorstog", men at det er ikke længere foreneligt med rollen som NDR-fjernsynsværtinde".

Fru Herman har tidligere fremsat fornuftige udtalelser om, at kvindens fornemste opgave er at passe og opdrage børn; en livsopgave, der ofte foregår i hjemmet. Endvidere er hun engageret i interesseorganisationen "Familien-Netzwerk vom Verein Familien e.V.", som gennem årene er blevet voldsomt udskældt for at være "konservativ" og fremme et "utidssvarende familiemønster". Og det er nu lykkedes for de politisk korrekte at få fjernet fru Herman fra en nøglepost, og dermed at være sluppet af med en rollemodel.

Eva Herman er en af Tysklands fremtrædende karrierekvinder. Hun er ung, smuk og chekket, en "god" demokrat og feminist, som er aktiv i såkaldte "antirassistiske organisationer", og hun har sågar udtalt, at Hitler "var imod familien". Men selv det kunne ikke redde hende. Fru Herman blev ofret på ytringsfrihedens alter, og med ofringen af fru Herman blev der statueret et eksempel. Hun blev gjort til syndebug for at vise, at ingen må vende sig imod globaliseringen, meningscensuren og multietniseringen – alle systemets falske velsignelser

Så vidt pressemeddelelsen fra Altermedia, som også er kommenteret i Jyllands-Posten af Anders Raahauge. Herfra skal den imidlertid også kommenteres:

Ganske vist er meningscensuren – i hvert fald på visse områder, særligt når det gælder nazifortiden – ret omfattende i Tyskland. Slet så langt er vi endnu ikke nået her i Danmark. Og dog.

I kirkelige kredse har man sine normer, som det er forbudt at overskride. Det gælder selvfølgelig teologisk – også jeg ville være ked af det, hvis præster kommer med mormonlærdomme eller Grosbøll-teologi – men det værste er dog, når man argumenterer med godhed og pænhed, f.eks. diskvalificerer en modstander ved at stille ham i skammekrogen og siger fy fy eller ligefrem smider ham ud af det gode

selskab, som det for nylig er sket med en af vore brødre i FKF, fordi han efter ”smagsdommernes” mening ikke har udtalt sig helt *comme il faut*. Hverken næstekærlighedsbud eller borgerlig moral kan bruges som argument i en debat. Her gælder kun saglighed. Som teolog må man være ret hårdhudet eller - som den grundtvigske Arne Ørtved i Brande engang sagde det – må man have hår på brystet, - en ikke særlig passende udtalelse i en kirke, hvor halvdelen af præsterne er kvinder.

Olav Fog

Bekendtgørelser

Landskonventet 2008

Landskonventet er berammet til at finde sted i Aarhus, Sct. Johannes kirke og menighedslokaler i Kristi Himmelfartsdagene den 1.-3. maj 2008.

Landskonventets tema: Embedet – kaldet af Gud eller mennesker

Med foredrag om:

Embedet i NT

Embedet – luthersk forstået

Embedet og menighedsrådsdemokratiet

Der er generalkapitel fredag d. 2. maj kl. 11 med dagsorden efter vedtægterne.

Liturgi

Offertoriesalmen i messen

Af cand. theol. René Yde

Efter kirkebønnen følger forberedelsen af gaverne, brødet og vinen, som skal anvendes ved det eukaristiske offer, forvandles til Kristi legeme og blod og uddeles til de troende. Denne forberedelse, hvor brødet lægges på disken og vinen og vandet hældes i kalken, ledsages af en række bønner, som i tidens løb har udkrystalliseret sig. Disse bønner forudgriber og peger frem mod selve offerfrembærelsen i den eukaristiske bøn. Denne forberedelse kan i højtidelige messer ske som en egentlig procession med offergaverne. Derfor kaldes denne handling ”offertorium,” altså frembæring. Denne forberedelse af offergaverne, dette offertorium, i den vestlige messe svarer både til den såkaldte ”proskomidi,” og ”den store indgang” i de østlige liturgier. Det skal understreges, at det primære

og oprindelige i denne handling er selve offerelementernes frembæring til alteret og deres forberedelse. Bønnerne er af senere oprindelse.

Denne handling, der som nævnt egentlig er en højtidelig procession med offergaverne og en forberedelse af dem til ofringen, ledsages af en salme. Denne salme, der altså ledsager offertoriet, har navn efter dette og kaldes ”offertoriumsalmen.” I den danske kirkes officielle bøger benævnes denne salme: ”Salmen efter prædiken,” hvilket i høj grad er at formindske salmens værdi. Hvor liturgien er udformet efter sin intention, så følger denne salme desuden jo ikke efter prædiken, men efter kirkebønnen. Et kompromis mellem disse to benævnelser kunne være ”Salmen før nadveren.”

I den traditionelle vesterlandske messe var denne salme oprindeligt en hel salme fra Salmernes Bog, der blev sunget efter den antifonale syngemåde. Den blev indført i slutningen af det fjerde århundrede. I dag er kun antifonen tilbage.

Denne salme skal pege frem på nadveren. Den skal udtrykke de ofrendes glæde og hengivelse og aktive deltagelse i offerhandlingen. Den skal udtrykke, at folket ofrer sig selv til Gud, giver ham vort ja og vort hjerte sammen med de hellige gaver. Den må meget gerne tage sit udgangspunkt i læsningerne og prædiken for derefter at henvise til alteret, men den må ikke vælges for at understrege det, som præsten har sagt i sin prædiken.

Communiosalmen i messen. Denne salme ledsager uddelingen af den hellige nadver til de troende. Den kaldes ”communionssalmen,” fordi den ledsager altergangen, som på latin kaldes *communio* (dele enheden). Den kan på dansk kaldes ”Salmen under altergangen.”

Communiosalmen blev indført i slutningen af det fjerde århundrede. Den er en salme fra Salmernes Bog. Til en begyndelse var det ofte salme 34 på grund af vers 9: ”Smag og se, at Herren er god.” Senere sang man også andre salmer, der ligesom indgangssalmen og offertoriesalmen var forsynet med en antifon. Denne er ofte taget fra messens evangelium, for således at lade dagens mysterium præge altergangen. Derfor giver det god mening, hvor det er muligt, at vælge en evangeliesalme på dette sted. En from mand, skrev om denne salme: ”Det, Kristus sagde eller gjorde dengang, gælder endnu, ja sker endnu, måske blot på en anden måde, fordi han er den levende, nærværende Herre.”

René

Nyhed!

Flemming Kofod-Svendsen: **De højkirkeliges forhistorie.**

Særtryk af Kirkehistoriske Samlinger 2007. s. 17 -94

Kofod-Svendsens værdifulde afhandling, som jeg først for nylig kom i besiddelse af, vil blive anmeldt her i bladet.

Formand

pastor em. Olav Fog, J..P. Sørensens Vej 30, Tebstrup, 8660 Skanderborg. Tlf. 8653 8008.

Øvrige bestyrelsesmedlemmer

Specialkonsulent, cand. jur. Chr. Ankerstjerne Rønneberg, næstformand, Sdr. Fasanvej 20, 2000 Frederiksberg, tlf. 3645 8404

Pastor Steen Sunesen, forretningsfører. Kalmargade 41 st. tv., 8200 Århus N. tlf. 86108348. E-post: steensunesen@stofanet.dk

Cand. theol. René Møller Yde, bladekspeditionen, Dr. Holsts Vej 46, st. 235, 8230 Åbyhøj, tlf. 8625 9046

Generalsekretær, pastor Henrik Ertner Rasmussen, Kostskolevej 6, 2880 Bagsværd. Tlf. 4444 2040
Cand. scient et stud. theol. Poul Steenberg, Vanløse Allé 54, 2. th., 2720 Vanløse. tlf. 3535 3016.

Bankforbindelse

Danske Bank (opr. GiroBank) reg. nr. 9570. nr. 561 60 50. Gaver modtages med tak.

Redaktør af Re-formatio

Pastor em. Olav Fog, J. P. Sørensens Vej 30, 8660 Skanderborg, tlf. 8653 8008

Redaktionsudvalg Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen, Galtrup præstegård, 7950 Erslev, tlf. 9771 076

Abonnement & medlemskab

Re-formatio koster 175,- kr. årligt i abonnement og løber indtil det opsiges skriftligt. For pensionister koster det kr. 150.

Medlemskab af FKF incl. abonm. 275,- kr. årligt, for pensionister 200,- kr. Adresseændringer til forretningsføreren.

RE-FORMATIO's Forlag

Pastor em. Olav Fog, J. P. Sørensens Vej 30, 8660 Skanderborg, tlf. 8653 8008. E-post: Olavfog@tele2adsl.dk

RE-FORMATIO ÅRGANG 49 December 2007 Nr. 4

Redaktionelt	98
Prædiken: Svend Erik Larsen: Herren er nær	99
Evangeliet og Islam. Morten Kvist: Hvad muslimer har brug for	101
Kommentar: Når Gud diskriminerer	104
Læst af Svend E. Larsen: <i>Ådne Njå: Regn Prenter 1907-2007</i>	106
Læst af Olav Fog: <i>Ayaan Hirsi Ali: Ayaan.</i>	109
Læst af Olav Fog: <i>Monica Papazü. Kosovo. Frontlinjen mellem kristendom og islam</i>	113
Dryp: Ak ja!	114
Læst af Olav Fog <i>George Weigel: The Cube and the Cathedral.</i>	115
Kommentar: Messens skønhed og sandhed	119
Kommentar: Ytringsfriheden og den politiske korrekthed	120
Bekendtgørelser: Landskonvent 2008	122
Liturgi: René Yde: Offertoriesalmen i messen	122